

Останнє літо в місті

КУПИТИ

Рим 1970-х - місто письменників, режисерів, художників. Місто кохання і «дольче віта». Місто, у яке персонаж Калліґаріча закохується, немов у жінку.

Як згадували автор і його друзі, що стали прототипами роману, життя в Римі починалося тоді о шостій вечора, коли місцева богема збиралася в кав'ярні «Розаті», потім вона перетікала в кінотеатри й тільки о першій ночі починала планувати світські тусовки. Спокусливий, але часом безжальний спосіб життя. Герой Калліґаріча - вразливий, амбітний і без грошей, - не може його покинути, як не може поїхати з цього дивовижного міста, тож він захищається у власний спосіб: багато п'є, усе обертає на жарт, щоб не виставляти на показ вразливу душу, а ще читає. Література для нього не лише

внутрішня потреба інтелектуала, а й своєрідний інструмент ескапізму, що на останніх сторінках роману набуває фізичного змісту. Текст цього твору пронизують численні літературні алюзії, а фінал нагадає допитливому читачеві історію Вірджинії Вульф.

Сповнений сарказму, легкий, подекуди веселий, подекуди драматичний, шедевр Калліґаріча відтепер українською!

Джанфранко

Калліґаріч

Останнє літо в місті

р о м а н

Переклад Ганни Залевської

Анотація

Рим 1970-х — місто письменників, режисерів, художників. Місто кохання і «дольче віта». Місто, у яке персонаж Каллігаріча закохується, немов у жінку. Як згадували автор і його друзі, що стали прототипами роману, життя в Римі починалося тоді о шостій вечора, коли місцева богема збиралася в кав'ярні «Розаті», потім вона перетікала в кінотеатри й тільки о першій ночі починала планувати світські тусовки. Спокусливий, але часом безжальний спосіб життя. Герой Каллігаріча — вразливий, амбітний і без грошей, — не може його покинути, як не може поїхати з цього дивовижного міста, тож він захищається у власний спосіб: багато п'є, усе обертає на жарт, щоб не виставляти на показ вразливу душу, а ще читає. Література для нього не лише внутрішня потреба інтелектуала, а й своєрідний інструмент ескапізму, що на останніх сторінках роману набуває фізичного змісту. Текст цього твору пронизують численні літературні алюзії, а фінал нагадає допитливому читачеві історію Вірджинії Вульф.

Сповнений сарказму, легкий, подекуди веселий, подекуди драматичний, шедевр Каллігаріча відтепер українською!

Усі права застережено. Жодної частини цього видання не можна перевидавати, перекладати, зберігати в пошукових системах або передавати в будь-якій формі та будь-яким засобом (електронним, механічним, фотокопіюванням або іншим) без попередньої письмової згоди на це ТОВ «Видавництво Анетти Антоненко».

ISBN 978-617-553-082-5

© 2019 Giunti Editore S.p.A. / Bompiani, Firenze-Milano

First published under Bompiani imprint in 2016

www.giunti.it www.bompiani.it

© Ганна Залевська, український переклад, 2024

© «Видавництво Анетти Антоненко», 2025

ОСТАННЄ ЛІТО В МІСТІ

Присвячується Сарі Каллігаріч

Першою великою катастрофою
для живих істот був не потоп,
а просушування.

Шандор Ференці

Підводився й падав — так провів
він юність і зрілість своєю,
кидаючись у нурт.

Т. С. Еліот

Вступне слово італійського видавця

Із цим романом, що з роками набув статусу культового твору, склалася унікальна для видавничої справи ситуація. Переможець «Premio Inedito» (премії «Неопубліковане») за 1973 рік, він уперше вийшов у видавництві «Garzanti» накладом сімнадцять тисяч примірників, що розійшлися за одне літо, після чого твір зник з полиць. За ним ганялися три покоління завсідників букіністичних ринків і книгарень, допоки у 2010 році, ставши темою університетських студій та предметом обговорень у невеличких читацьких клубах, де цю книжку передавали з рук у руки, роман не привернув увагу видавництва «Aragno», яке взялося за повторну публікацію. Резонанс у пресі підтвердив сенсаційність перевідкриття твору. Згодом і цей наклад вичерпався, читачі кинулися шукати роман в інтернеті, але швидко виявилось, що там його не знайти. Це пояснює рішення видавництва «Bompiani», третього видавця книги за сорок три роки, знову вивести твір «з підпілля».

Цього разу *«Останнє літо в місті»* помітив увесь світ, наразі твір перекладено сімнадцятьма мовами.

Останнє літо в місті

1

Так завжди буває. Людина щосили тримається осторонь, аж раптом одного чудового дня опиняється у вирі історії, яка веде її прямісінько до кінця.

Я б радо обійшовся без перегонів, якщо чесно. Мені довелося знати різних людей — дехто успішно фінішував, дехто навіть не міг стартанути, але рано чи пізно на всіх їхніх обличчях з'являлося таке невдоволення, що я дійшов висновку: в житті краще обмежитися спостереженнями, але не врахував довбаного безгрошів'я, з яким зіткнувся одного дощового дня на початку минулої весни. Інші події підтягнулися самі собою, як завжди буває. Одразу хочу прояснити, що ні на кого не серджусь, просто я мав на руках певні карти й ними зіграв. От і все.

Ця затока справді напрочуд красива. Над нею стримить сарацинська фортеця, розташована на скелястому мисі, який врізається в море на сотню метрів. Дивлячись у бік узбережжя, я можу розгледіти поясок сліпучих пляжів посеред низької середземноморської рослинності. Далі — безлюдна о цій порі року автострада з трьома смугами, що пронизує своїми тунелями ланцюг скелястих, пройнятих сонцем гір. Блакитне небо, чисте море.

Кращого місця годі й шукати, якщо вже на те пішло.

Я завжди любив море. Із самого дитинства заглядаючись на пляжні краєвиди, я, мабуть, відчував у собі відгомін поштовху, що колись спонукав мого діда провести молодість на

торговельних суднах Середземномор'я, після чого він осів у вічно насурмленому Мілані й настругав повну хату дітей. Я його пам'ятаю, цього діда. Старий слов'янин із сірими очима, який помер в оточенні численних правнуків. Його останніми словами було прохання привезти трохи морської води, і тоді батько, як старший син, залишив одну з моїх сестер наглядати за філателістичною крамничкою й поїхав машиною в Геную. Я вирушив з ним. Мені було чотирнадцять і я пам'ятаю, що за всю дорогу ми навіть словом не обмовилися. Батько був небалакучою людиною, а щодо мене, то, з огляду на проблеми в школі, я мав усі підстави сидіти мовчки. З усіх моїх подорожей до моря та поїздка виявилася найкоротшою: на узбережжі ми провели рівно стільки часу, скільки знадобилося, аби набрати пляшку води, а ще наймарнішою, бо після повернення ми застали діда практично в стані непритомності. Батько омив йому обличчя привезеною водою, але не сказати, щоб діда це якось розрадило.

Кілька років по тому саме близькість до моря стала однією з причин, що привела мене в Рим. Після служби в армії переді мною постала проблема: чим зайнятися в житті, і що більше я озирався навкруги, то складніше було на щось наважитися. Мої друзі мали доволі чіткі плани типу захистити диплом, одружитися та заробити грошей, але мене така перспектива відштовхувала. То були роки, коли в Мілані гроші дзеленчали дзвінкіше, ніж зазвичай, а ми спостерігали фокус національного масштабу під назвою *економічне диво*, і навіть мені пощастило в той чи інший спосіб отримати з цього свій зиск. Так сталося, що медично-літературний журнал, для якого я інколи писав дуже виважені й погано оплачувані статті-есе, спромігся відкрити офіс в Римі й запропонував мені посаду кореспондента.

Якщо мати вишукувала всілякі аргументи, аби перешкодити моєму від'їзду, то батько — анітлень. Він мовчки дивився на

мої спроби соціальної інтеграції, порівнюючи їх з успіхами старших сестер, які ще замолоду одружилися зі службовцями промислових підприємств — добрими хлопцями, до речі, — і я цим скористався, як колись під час подорожі по воду для діда, тобто теж мовчав. Ми ніколи не розмовляли. Батько і я. Не знаю, хто в цьому винен, не знаю навіть, чи доречне тут слово «провина», але в мене складалося враження, що почни я з ним пряму розмову, зроблю йому боляче. Війна, Друга світова, закинула батька далеко від дому, не вберігши його від жодного з притаманних їй проявів. Той, на чию долю випадають подібні речі, ніколи не повертається таким, як раніше. Попри гордовиту мовчазність, він ніби хотів, щоб ми про щось забули. Можливо, про те, як він повернувся додому в повному роздраї й ми бачили це велике тіло в корчах під розрядами електрошоку. У певному сенсі так і є, тож у дитинстві я не пробачав йому негероїчної професії, любові до порядку, перебільшеної поваги до речей, я багато чого не розумів, наприклад, наскільки жахливими мусили бути побачені ним спустошення й руйнування, щоб у день свого повернення з війни він з безмежним терпінням узявся за ремонт старого стільця на кухні. Навіть сьогодні, коли минуло майже тридцять років, у ньому залишається щось від солдата: терпіння, голова трохи вгору, звичка не ставити питань, і навіть сьогодні, наче він не залишив мені інших ниточок, ніщо не змусить мене забути, з яким безстрашшям я, маленький хлопчик, крокував поруч нього. Навіть сьогодні саме батькова хода здатна миттєво перенести мене в дитинство, навіть сьогодні, хоч яке зелене роздолля розкинулося навкруги, я наче за помахом чарівної палички можу відчувати себе поряд із ним, достатньо згадати потужний і м'який, не осквернений втомою батьків крок, крок довгих військових походів, крок, який правдами й неправдами повернув його додому.

Отже, я вирушив у Рим, і все мусило піти як по маслу, якби батько раптом не зрікся своєї гордовитості й не захотів провести мене до вокзалу, а там він стояв на пероні, поки потяг не зрушив з місця. Очікування було довгим і нестерпним. Його велике обличчя спалахнуло вогнем у спробі стримати сльози. Ми безмовно дивилися один на одного, і в цій мовчазності не було нічого незвичного, але я розумів — ми прощаємося назавжди, і все, на що я був тоді здатен, то це молитися, аби потяг швидше поїхав, полишаючи позаду серцекрайний погляд, якого я раніше ніколи в батька не помічав. Він залякло стояв на пероні, уперше настільки нижчий за мене, що я міг розгледіти поріділе волосся на його голові, а він усе кидав швидкі погляди на семафор десь у глибині колії. Нерухомий тулуб на розставлених ногах — батько наче готувався витримати удар, руки гирями в кишенях пальта, блискучі очі, червоне обличчя. І коли до мене почало доходити, що означає бути єдиним сином, коли я вже був відкрив рота, щоб прокричати йому: я виходжу, ми знайдемо спосіб налагодити наше життя, не руйнуючи один одного, потяг смикнувся й поїхав. Знову мене відірвали від нього й знову мовчки. Я бачив, як здригнулося його велике тіло, коли потяг почав рух. Далі дивився, як він все меншав, меншав, не ворухився, не махав рукою. Потім повністю зник.

Період моєї респектабельності тривав недовго. Уже за рік мене звільнили, але будьмо чесними, могли й раніше. Невеликий пасив у балансі римської редакції виявився останнім у ліквідаційній черзі, після чого журнал остаточно затріснув двері разом із дивом, завдяки якому зумів прорости. Офіс, де я працював (моє завдання полягало в тому, щоб роздобути трохи реклами для журналу та час від часу писати улесливі статті про незбагненну тягу медиків до літератури), був кімнатою, обставленою м'якими меблями з червоної дамаської тканини на

віллі в умбертинському стилі, що розташувалася одразу за римським муром біля Тибру.

Власником вілли був граф Джованні Рубіно ді Сант'Елія, вишуканий п'ятдесятирічний чоловік з дещо зухвалими й награно-драматичними манерами. Спочатку він тримався відсторонено, приходив до мене лише для того, щоб розчахнути скляні двері з видом на сад і впустити в мій кабінет аромат своїх бузкових кущів, але з часом він все частіше опинявся у кріслі навпроти з розмовами, фамільярність яких підвищувалась по мірі знайомства з його реальним фінансовим станом. Коли він повідомив мені про своє банкрутство, ми вирішили перейти на ти.

Він жив у задній частині будинку з дружиною, огрядненькою й трохи спантеличеною через його скруту білявкою, і відчиняв двері лише хлопчику пекаря, а відтоді, як одного разу йшов відчиняти кур'єру, а там виявилася зовсім інша людина, яка описала за борги неймовірний позолочений стіл у вітальні, мені доводилося грати роль трохи недоумкуватого секретаря. Утім, я робив це охоче. Особливо для нього. Мені подобалося, коли він заходив у мій кабінет, пригладжуючи рукою сиві скроні, а потім робив різкий рух ліктями, висмикуючи з рукавів піджака манжети бездоганно білої сорочки. «Отже, — казав він, — що робимо, працюємо?» Тоді я накривав друкарську машинку кришкою й витягав пляшку. Він ніколи не обговорював свої фінансові проблеми, як це б робив міланець, ні, він говорив про всілякі приємні речі, про аристократів, про відомих людей і, головним чином, про жінок та коней, іноді розповідаючи такі сороміцькі анекдоти, що в нього починали іскритися очі.

З настанням літа ми взяли за звичку перебиратися до вітальні й там, коли сонце полишало вікна, посеред стін зі світлими тінями від вивезених меблів граф сідав за рояль «стейнвей», а я слухав його, розвалившись на останньому

дивані. Щодня о післяобідній порі, ледь зачувши перші ноти, я телефонував у бар, замовляв пиво з льодом і йшов до нього. Забувши про все на світі, граф сидів у старому шовковому халаті й перебирав свій репертуар, у тому числі старі пісні, які я колись чув від матері, а ще мелодії Гершвіна та Коула Портера, також дуже любляв стару американську пісню під назвою «Роберта». Часом ми співали разом.

Першого дня осені надійшов лист про закриття офісу. Я повідомив новину графу, той сперся на фортепіано й усміхнувся. «Отже, дороженький, — сказав він, — що тепер робитимеш?» Сказав це безтурботно, але мені слід було здогадатися, що для нього це — смертельний удар. Коли два дні по тому я збирав свої папери, у двері хтось подзвонив, і четверо вантажників рішуче підняли фортепіано на плечі та винесли з будинку. Вони насилу протиснули його крізь ворота, за цей час старий «стейнвей» порохував кілька виступів, і його голос долинав з вулиці похоронним передзвоном. Під час цієї операції граф не виходив зі своєї кімнати, а коли я потиснув руку, вочевидь, розчуленій графині й пішов услід за роялем, то побачив його у вікні — він підняв руку на знак вітання. У цьому жесті було щось настільки непохитне, що я відповів у єдиний доречний, на мій погляд, спосіб. Я поставив сумку на тротуар і вклонився.

Після закриття офісу я кілька днів просидів у готелі, обмірковуючи своє майбутнє. Отримані в журналі навички могли забезпечити мені хіба що роботу у фармацевтичній компанії за містом, де б я писав рекламні статті з дев'ятої ранку до шостої вечора. Я вирішив зачекати, а раптом щось саме собою станеться. Наче аристократ в облозі.

Щодня я їздив дивитися на море. Сідав у метро до Остії з книжкою в кишені й більшу частину дня проводив за читанням у маленькій кав'ярні на пляжі, потім повертався до міста й

тинявся в районі площі Навона, де роззнайомився з багатьма людьми, що блукали так само, як я, усі — інтелектуали з очікуванням в очах і обличчями біженців. Рим був нашим містом, він нас толерував, він нам потакав, і зрештою я зрозумів, що попри випадковий підробіток, тижні надголодь, сирі й темні готельні номери з жовтуватими і скрипучими меблями, ніби їх підточила та висушила якась хвороба печінки, жити я можу тільки тут. Утім, коли я думаю про ці роки, то сфокусуватися вдається лише на окремих випадках, на окремих фактах, оскільки Рим спричиняє особливе сп'яніння, що спалює спогади. Це не просто місто, це потаємна частина вас самих, притаєна бестія. З нею неможливі напівтони, або ти її обожнюєш, або забирайся геть, адже ця ніжна бестія вимагає любові. Це — єдине мито, яке вам доведеться сплатити, і неважливо, звідки ви сюди дістались: із зелених крутих стежинок півдня або з доріг-гойдалок півночі, або з безодень власної душі. Люблена, вона вам себе подарує саме так, як ви її забажаєте, і вам залишиться хіба що віддатися на волю хвиль сьогодення, погойдуючись на відстані витягнутої руки від заслуженого щастя. І будуть вам пронизані вогнями літні вечори, дзвінки весняні ранки, скатертини кав'ярень, схожі на дівочі спідниці на вітру, суворі зими та нескінченні осені, коли місто здаватиметься хворим, безпорадним, виснаженим і розпухлим від опалого листя, що поглинати звуки ваших кроків. І будуть вам лискучі сходи, гучні водограї, храми в руїнах і нічне мовчання скинутих богів, допоки час не втратить усі сенси, окрім дитячого прагнення штовхати вперед годинникові стрілки. І тоді — поступово, вичікуючи день у день — ви теж станете частиною цього міста. Станете його поживою. Допоки одного ясного дня, вдихаючи вітер з моря і вдивляючись в небо, не усвідомите: більше нема чого чекати.

Час від часу хтось підіймав вітрила. Коли настала черга Глауко й Серени, двох моїх друзів з тусовки на площі Навона, я переїхав у їхню квартиру на Монте Маріо. Мене вже дістали готельні номери, тож я повірити не міг, що тепер у мене є місце, яке можна вважати домом, а коли я купив у них за п'ятдесят тисяч лір пошарпану «альфа ромео», то подумав — життя сягнуло неабиякої точки успіху. Я набив дві валізи книжками й переїхав того самого дня, як вони виїжджали. Вони полишали Рим, адже Серена отримала дворічний контракт на театральні постановки в Мехіко, але головним чином через те, що їхній шлюб переживав кризу й Глауко більше не малював. Рим зруйнував їх, і тепер вони його полишали зі своїми дивно недоречними іменами й непропорційно великою кількістю валіз.

— Поганюче місто, — сказав Глауко, зазирнувши на балкон.

— А мені нормально.

— Та невже? Це тому ти завжди п'яний?

— Не завжди, — відповів я, — а часто, то велика різниця.

Потім я подивився на долину, що розкинулася перед балконом. Величезна, кінця-краю не видно, поділена навпіл арковим мостом, по якому кілька разів на день проходив схожий на гусінь довгий і тихий потяг. З боків здіймалися мури двох монастирів, звідки ввечері довго-довго лунали дзвони, а будинки навпроти губилися в зелені, що розчинялася далеко на обрії. Неосяжне небо, неймовірне світло. Яка чудова місцина.

«Тепер це все твоє», — сказав Глауко, вказуючи на кімнату навколо нас. В інвентаризації потреби не було: старе крісло, книжкова полиця й ліжко, воно ж диван. Дві інші кімнати були обставлені приблизно з такою самою розкішшю здебільшого старими й симпатичними меблями з барахолки на Порта-Портезе. Одна з них майже повністю була завалена полотнами, банками з фарбами та іншими речами, які зазвичай потрібні

художнику. «Якщо залишишся без грошей, не продавай мої картини», — сказав Глауко, наче комусь могло спасти на думку їх купляти. Він пішов зі словами, що хоче з кимось попрощатися. Не попросив мене скласти йому компанію, тож я здогадався — він іде до своєї дівчини. Усі знали, що в нього є інша. Кремезний, агресивний, хвалькуватий, звісно ж, він не тримав язика за зубами. А ще він знав про певну симпатію між мною і Сереною та все одно залишив нас наодинці, бо він не з тих, хто когось боїться.

Серена була в спальні серед розчахнутих валіз. Мабуть, боялась, що вони її проковтнуть, тож сновигала туди-сюди, заламуючи руки.

— Глауко? — запитала вона.

Я відповів, що він скоро повернеться, і вона продовжила тинятися по кімнаті з трагічним виглядом. Коли вона втретє проходила повз мене, я не втримався й обійняв її за плечі, а вона розгублено притиснулась до мене. Тоді я обійняв міцніше, але вона заціпеніла, і я зрозумів — «ні», вона в принципі не проти, і це могло бути «так», але іншим разом. Зараз точно ні, зараз запізно. Ми почали говорити про Мексику, поки не повернувся Глауко.

— Добре, — сказав він, — у дорогу?

Мене вкрай здивував сумний тон його голосу. Певно прощання видалося важким. Стоячи посеред кімнати з якимось надурено-дитячим обличчям, він зі своїм міцним м'язистим тілом створював враження боксера надважкої ваги, що втратив завойований титул. Я вперше подивився на нього з симпатією.

Ми разом вирушили в аеропорт. На прощання розцілювалися в щоки, а потім я пішов на терасу, щоб проводити їх до самого злету. Піднявшись по трапу, вони озирнулися, вишукуючи мене очима. Ми помахали руками, після чого вони зайшли до фюзеляжу. Літак довго розігрівався, але нарешті рушив з місця й

викотився на центр смуги, де зупинився, наче збираючись з духом, потім різко пішов на розгін й злетів зі звичністю птаха, здіймаючись усе вище й вище, вилискуючи на сонці, допоки не зник. Тоді я пішов.

Вертаючись до міста, я думав про інші прощання. Згадував, як прощався з батьком, як прощався з Сант-Елією, думав про те, наскільки ці прощання тоді змінили моє життя. Так завжди буває. Ми є ми не завдяки тим, кого зустріли, а завдяки тим, з ким розлучилися. Так я думав, тихенько керуючи старенькою «альфа ромео». Вона була повільна й галаслива, наче кит. Зачувши її, навіть пташки на деревах замовкали, як буває при появі темної хмари в небі. І нехай родовід власників у неї довжиною з телефонний довідник провінційного містечка, цей запах попелу та шкіри ледь не п'янив мене.

Я серйозно вирішив кинути пити, принаймні спробувати. Сидів на балконі, читав на сонці й тримався подалі від барів та їхніх завсідників. Допомагав собі солодким вином з льодом — спека робила цю суміш не такою огидною — і навіть почав потроху набирати вагу. Найгірше бувало вечорами, коли я виходив з приймальні «Corriere dello Sport» і треба було якось пережити мертві години між десятою вечора та першою ночі. Тут уже допомагали дівчата. Загалом, мені завжди щастило з жінками, а моя тодішня боротьба з алкоголем розбурхувала в них материнський інстинкт. Тож частенько траплялося, що я прокидався в чужих ліжках, при чому на самоті, бо дівчата, з якими я зустрічався, переважно працювали вчительками або продавчинями, а отже, мали жорсткий робочий графік. Ці пробудження бували чудовими, якщо чесно. Я підводився, тинявся по хаті, умикав програвач, шукав (і майже завжди знаходив) уже готову каву, яку ставив на підігрів. Потім заходив до чистенької ванної кімнати з купою рушників, щіточок,

шпильок і таємничих баночок з кремами блідих відтінків. Шукав (і майже завжди знаходив) різні ароматні солі й довго вилежувався у ванній, після чого витирався, одягався й виходив, а звук зачинених дверей відбивався луною в порожній квартирі.

На вулиці я купував газету, окидав оком прилавки букіністів, купував щось поїсти та повертався додому в роздумах про те, чим заповнити післяобідній час: читанням, кіно чи, може, податися в редакцію. Був саме такий ранок, коли я помітив, що в кишені ані гроша. Не сказати, щоб у цій ситуації було щось незвичайне, але вона ускладнювалася цілою низкою інших халеп: двері зачинені, тож повернутися до квартири я більше не міг, машину я кинув вчора ввечері десь на краю світу, а ще муляло неприємне, непогамовне відчуття, наче я щось забув і, хоч як намагався згадати що саме, мені це не вдавалося. Попереду вимальовувався один з тих днів, коли ми хочемо застібнути сорочку, а гудзики самі собою відриваються й падають нам до рук, коли ми губимо записники з усіма адресами, коли не встигаємо на зустрічі, а всі двері перетворюються на пастки для пальців. Один із тих днів, коли єдине можливе рішення — це зачинитися вдома й чекати, поки цей день промайне. Але зробити цього я не міг, тож пішов пішки під дощем.

Так, на додачу до всього дощило. Я добре пам'ятаю той дощ. Весняна злива короткочасними приступами обрушувалася на безпам'ятне та здивоване місто, наповнюючи його після кожної хлющі духмяними пахощами. У моєму житті не бувало настільки насичених ароматами днів, як той, коли почалася ця історія.

Я дістався площі дель Пополо з порожнім шлунком та в наскрізь промоклих черевиках. Великий простір був усіяний припаркованими автівками, а небо пронизував єдиний сонячний промінь, запалюючи тераси на пагорбі Пінчо. Обидві кав'ярні були битком набиті роздратованими людьми, які б радо засіли на відкритому майданчику. Під наметом Розаті стояли зіставлені в купу стільці, я взяв один, озираючись у пошуках знайомих, хто б пригостив мене обідом, але бачив навколо тільки людей, яких терпіти не міг. Як знову вперіщило — сенс боятися дощу, коли вже мокрий? — я попрямував до «Синьйора Сандро», елегантного закладу зі стільцями з червоної шкіри та гравюрами на стінах, що його відкрив старий бармен з розміреними, вправними жестами. Цей заклад полюбили письменники, поети, режисери та деякі радикальні журналісти, але — звісно! — того дня мені не зустрілася жодна достатньо близька душа, яка б могла запросити мене за свій столик на біфштекс з морквою. З іншого боку, тут я мав певний кредит, тож замовив собі гамбургер з келихом «бароло» й залишився біля стійки, щоб подивитися одну з улюблених своїх вистав — синьйор Сандро і приготування коктейлів. Коли шейкер уже пішов нагору, у двері просунулася чарівна шовкова парасолька, а за нею — Ренцо Діаконо. Наче вгадав, коли мені більше не потрібна допомога. Я не бачив його, відколи він пішов працювати на телебачення. «Лео!» — вигукнув він, неймовірно елегантний на відміну від велетня з бородою, який зайшов разом з ним і одразу зник у натовпі біля барної стійки.

— Що п'єш? — запитав Ренцо.

— Нічого.

— Нічого? — На мить здалося — він хоче щось сказати, але він лише запитав зі своїм п'ємонтським тактом, коли мене нарешті чекати на партію в шахи. — Не залишається часу на серйозні речі, — додав він, вказуючи на свого супутника, що вже повертався після облоги барної стійки. Він мав чудову рису. Хоч з ким він був, завжди справляв враження, що насправді хоче бути з вами.

— Як воно життя?

— Не знаю, — сказав я. — Я відповідаю тільки за своє.

— Молодець, дуже мудро, — зауважив велетенський бородань, ставши між нами зі своєю склянкою, і підняв чарку за моє здоров'я. Військовий плащ, шарф до п'ят, парасолька підскакує на плечі — він оцінював світ з піднесених висот потужного похмілля. Спустошена посмішка. Ветеран. Ренцо сказав, що це найкращий телевізійний режисер, коли тверезий, хоча зі станом тверезості він уже давно не дружить. Той хмикнув і замість відповіді перепросив, бо пішов за новою склянкою.

— Може, прийдеш сьогодні ввечері? — запропонував Ренцо. Також він повідомив, що вони змінили адресу, змусив мене двічі її повторити, аби переконатися, що я не забуду. Даремно він переймався. Хоча нас розділяло ціле покоління, я вважав його товариство доволі приємним, а ще він гарно грав у шахи, був поважним істориком, а його дружина Віола чудово готувала. Про краще завершення такого довбанутого дня годі й мріяти.

Залишившись на самоті, я накидав антикризовий план. Передусім піду до редакції роздобути трохи грошень, потім заскочу в кінотеатр, а наприкінці піду до Діаконо, але до цього треба забрати свою стареньку «альфу». План був таким простим і підбадьорливим, що я раптом відчув ейфорію. Вийшов у пахощі дощу, а дощ почав вщухати. На бруківку плюхалися

поодинокі великі краплі, у небі розчахувалися просвіти блакиті. Я крокував між вогкими й блискучими палацами Віа дель Корсо й за десять хвилин уже заходив у редакцію «Corriere dello Sport», наспівуючи «Où est-tu mon amour»[1] з варіаціями Джанго Рейнгардта.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

BOOK2GO
ЕЛЕКТРОННІ КНИГИ

КУПИТИ